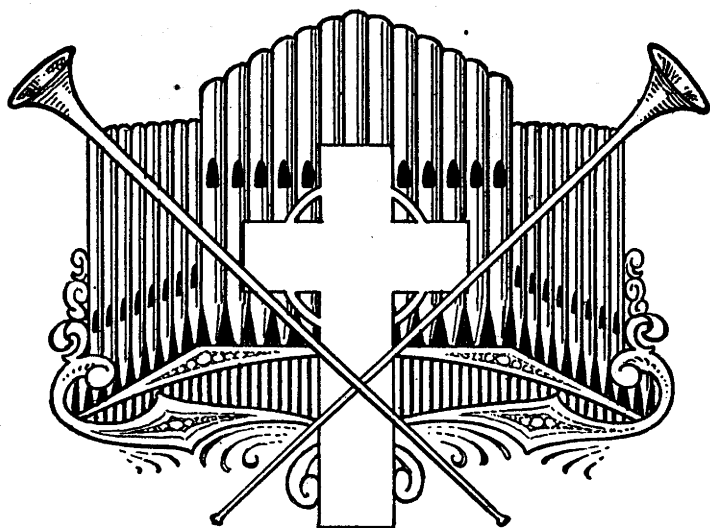

TIDSKRIFT FÖR KYRKOMUSIK OCH SVENSKT GUDSTJÄNSTLIV

OKT.

1927.

UNDER MEDVERKAN AV

PROFESSOR *OTTO OLSSON*, STOCKHOLM, MUSIKDIREKTÖR *SVANTE SJÖBERG*, KARLSKRONA
SAMT KOMMINISTERN, TEOL. LIC. *KNUT PETERS*, HÄSTHOLMEN

UTGIVEN AV KOMMINISTER *ARTHUR ADELL*, STJÄRNORP

REDAKTIONENS ADR.: *STJÄRNORP*, RT. 4 A. EXPEDITIONENS ADR.: *GLEERUPS FÖRLAG, LUND*

Innehåll:

Komminister *A. Adell*, Stjärnorp: Inför kyrkosångsmötet. — Professor *O. Olsson*, Stockholm: John Morén. — Legationspredikanten *A. O. I. Hellerström*, London: Den anglikanska gudstjänsten III: Morgon- och aftonbön. — Organist *Albert Runbäck*, Båstad: Introitus- och Gradualpsalmerna. — Komminister *Allan Qvarnström*, Västervik: Dopritualet. — Kapten *M. Fornander*, Stockholm: Svensk kyrkomusik i Tyskland II. — Recensioner: A. A.: Smend: Vorträge und Aufsätze; Anslag för kyrkorummet. — Meddelanden. — Från stiften.

LUND, C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

Pren.-pris 4:50.

Innehållsförteckning.

Uppsatser.

	Sid.
<i>A. Adell</i> : Handboksreformen	27
— » — Gudstjänst	35
— » — Högmässan	51, 65
— » — Inför kyrkosångsmötet	145
<i>F. M. Allard</i> : Församlingssångens konstituerande moment	97
<i>A. Allwohn</i> : Liturgiska reformsträvanden i det evangeliska Tyskland	114, 137
<i>G. Aulén</i> : Musikaliska Akademien och det kyrkomusikaliska examensväsendet....	33
— » — Handboksreformen (diskussionsinlägg)	190
<i>O. Björstedt</i> : Kantorsfrågans nuvarande läge	67
<i>G. Bokander</i> : Individuella kalkar	40
<i>Y. Brilioth</i> : Individuella kalkar	41
— » — Skriftermål och skriftetal	112
— » — Handboksreformen	177
<i>M. Fornander</i> : Svensk kyrkomusik i Tyskland	140, 155
<i>D. Glimborg</i> : Introitus- och gradualcyklarna	124
<i>B. Haglund</i> : Passionsmusik i Stockholm: Bachs Matteuspassion	71
<i>A. O. T. Hellerström</i> : Den anglikanska gudstjänsten	104, 131, 148
<i>G. Lindberg</i> : Liturgisk-kyrkomusikaliska strävanden i Nordens kyrkor	22, 36
<i>O. Olsson</i> : Ny koralbok för norska kyrkan	17
— » — John Morén	146
<i>K. Peters</i> : Psalmvalet vid högmässan: II. Gradualpsalmen	10, 58, 74
— » — Den Heliga Nattvarden	42
— » — Till frågan om perikopsystemets uppkomst	55
— » — Om nattvarden liturgiska utgestaltung	86
<i>A. Qvarnström</i> : Dopritualet	153
<i>G. Rosendal</i> : Om sakristians helgd	72
<i>D. Rudin</i> : Historiens vittnesbörd om musiken i gudstjänsten	1
— » — Orgeln och den gudstjänstliga musiken	18
<i>A. Runbäck</i> : Introitus- och Gradualpsalmerna	152
<i>S. Sjöberg</i> : Kyrkokören	81
— » — Handboksreformen	186
<i>L. I. Wahlman</i> : Svenska Margareta kyrkan i Oslo (genmåle)	57
<i>H. Weman</i> : Kyrkomusikfesten i Stockholm 13—15 nov. 1926	5
<i>K. M. Westerberg</i> : Svenska Margareta kyrkan i Oslo.....	24
<i>D. Åhlén</i> : Passionsmusik i Stockholm: Schütz' Matteuspassion	70

Redogörelser och större meddelanden.

<i>Sjätte allmänna svenska kyrkosångsmötet</i> : Inbjudan	49
Meddelanden och program	76, 129, 158
Mötesredogörelse	161
Jfr i övrigt	95, 145, 177, 192
<i>Kyrkosångens vänner</i>	27, 59

	Sid.
<i>Sveriges allm. organist- och kantorsförening</i>	28
Linköpingskretsen	29
Lundakretsen	126
<i>Sveriges Kyrkosångsförbund</i>	29, 92
<i>Strängnäs, kyrkosångarförbund</i>	63
<i>Vesper i radioprogrammen</i>	14
<i>Examina vid Musikkonservatoriet</i>	15
<i>Prenumerationsanmälan</i>	16, 192
<i>Sången i söndagsskolan</i>	47
<i>Jubilerande kyrkokörer: Karlskrona</i>	63
Maria kyrkokör i Stockholm	79
<i>Koranordningen i Linköpings domkyrka</i>	79
<i>Större utrymme för kyrkokörer å orgelläktaren</i>	127
<i>Svensk högmässa i Frankfurt a. M.</i>	78, 144
<i>Svensk orgelkonsert i Frankfurt a. M.</i>	159
<i>Kreuzkörens i Dresden 700-års jubileum</i>	15
<i>Kyrkomusikskolor i Tyskland</i>	47
<i>Liturgiska och kyrkomusikaliska kongresser i Tyskland</i>	92
<i>Gosskör vid Vor Frelses Kirke i Oslo</i>	79
<i>Handboksrevisionen i England</i>	47
<i>Kyrklig sångfest i Kristinestad i Finland 25—26 juni 1927</i>	46

Recensioner.

<i>A. Adell: Julboken 1926</i>	13
— » — Julhelg för svenska hem	14
— » — Hymnserien för kyrkokörer	45, 78
— » — T. Strand, Uppslagsbok och Matrikel över organister i Linköpings stift..	62
— » — G. Lizell, Det nya handboksförslaget	77
— » — Lunds domkyrkas körsånger	78
— » — Psalmbokseditioner	142
— » — Smend, Vorträge und Aufsätze	157
— » — Anslag för kyrkans vapenhus.....	158
<i>Y. Brilioth: S. Stadener, Skriftermål och skriftetal</i>	112
<i>K. Peters: Y. Brilioth, Nattvarden</i>	42
— » — H. Grisar, Das Missale im Lichte römischer Stadtgeschichte	55
— » — Samlaren, årg. 7	94
— » — Kyrkohistorisk årsskrift, årg. 26	94
— » — Smend, Handagende	95
— » — Der deutsche Dom.....	125
<i>G. Rosendal, Adell och Peters, En liten bönbok; Vid vår kyrkogång</i>	72

In Memoriam.

<i>Musikdirektör Oscar Sandberg, Stockholm</i>	13
--	----

Musikbilaga.

	Häfte.
<i>J. S. Bach: Fughetta över melodien till sv. ps. 105</i>	3
<i>H. Cederwall: Preludier för påskhelgen (koralerna 104, 105 och 109)</i>	3
— » — Det är en kostelig ting	11, 12
<i>J. Morén: Motett</i>	6
<i>D. Olson: Den signade dag</i>	11, 12
<i>O. Olsson: Preludium till sv. ps. 298</i>	6

Inför kyrkosångsmötet.

För tredje gången under en mans-ålder blir Linköping platsen för ett stort svenskt kyrkosångsmöte. Hade mötet kommit till stånd först nästa år, skulle jämnt trettio år hava förflutit, sedan Kyrkosångens Vänner där anordnade en förbunds-fest, den första i dess historia, och jämnt femton förrunnit sedan det dit förlagda kyrkosångsmötet, det andra i raden av de hittills hållna. Vid den förstnämnda av dessa fester stod Kyrkosångens Vänner ensamt såsom inbjudare, vid det senare delade sällskapet ansvaret för mötet med Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening. I år, då K. S. V. kan se tillbaka på en trettiofemårig tillvaro och då organistsammanslutningen nyss passerat sitt första kvartsekel, stå vid dessa organisationers sida och för första gången ännu en: Sveriges kyrkosångsförbund, som inom sina leder sluter en stor skara av sjungande svensk kyrkomenighet.

Är det månne för djärvt att mellan dessa framdragna data och i de påpekade fakta avläsa en bestämmd utveckling: den mansålder, som ligger mellan den första kyrkosångsfesten i Linköping 1898 och det kyrkosångsmöte, vi nu gå att fira, har medfört en vidsträckt kyrkosångens popularisering? Ringen, som omslöt dem som uppburo kyrkosångsarbetet, har ständigt vidgats. Intresset för Kyrkans gudstjänstliv och de därmed intimt sammanhängande kyrkomusikaliska problemen har gripit allt vidare kretsar. Icke minst med tanke härpå hälsas de tillstädeskommande skarorna ur våra kyrkokörers leder välkomna till det sjätte allmänna svenska kyrkosångsmötet, som i så måtto alltså betecknar begynnelsen till ett nytt kapitel i den

svenska kyrkosångsrörelsens historia, att den blir den första allmänna svenska kyrkosångshögtiden. Det torde vara att förvänta, att detta för kyrkosångsmötena nya inslag kommer att skänka Linköpingsmötet dess särprägel.

En rörelse, som hastigt vinner i omfång, löper alltid faran av förflackning. Den, som vill göra sig besväret av en opartisk prövning i detta hänseende, torde emellertid knappast kunna förneka, att den svenska kyrkosångsrörelsen hittills på lyckligt sätt undgått denna fara. Icke såsom vore rörelsen fri från berättigade anmärkningar. Men det må dock såsom ett samlat intryck från skilda håll få sägas, att den svenska kyrkosångsrörelsen av dags dato bäres upp av en stark hänförelse för Kyrkans musikaliska arv men ock av en betydligt kyrkomusikaliskt kunnande.

Att så är fallet, ger en synnerlig anledning till erinran om den sakkunskap och aldrig svikande självuppoftning, med vilken den nu gångna mansålderns kyrkomusikaliska fäder och lärare hava fullgjort sitt värv såsom den kyrkomusikaliska renässansens pionärer i vårt land. Några av dem äro icke mera ibland oss. Av dem som ännu leva, må här blott tvenne män nämnas, vilka — så var för sig som ock under intimt samarbete med varandra — berett väg för det nu spirande kyrkosångsarbetet: biskopen U. L. Ullman och musikdirektören John Morén. I kyrkosångsmötets månad stå de båda i begrepp att lämna de poster, där de till den svenska Kyrkans fromma givit ut sin mannakraft.

Men skall det gjorda arbetet ej vara till spillo, skall den svenska kyrkosångsrörelsen undgå faran av

förflackning, då måste de båda problem, som skola behandlas under det stundande mötet, vinna fullt beaktande. Vikten av prästens och kyrkomusikerns utbildning för deras tjänst i Guds hus måste av Kyrkan själv så beaktas, att båda stå fullt skickliga för den ledande ställning, varmed församlingen be-
tror dem.

Men ock: sambandet mellan kyrkomusiken och liturgien måste allt fastare kännas och allt villigare erkännas. Vid kyrkosångsfesten 1898 yttrade K. S. V:s dåvarande ledare, biskopen i Strängnäs, följande ord, som äro väl värda att minnas såsom ännu i hög grad aktuella: »Liturgi och kyrklig sång — så har

någon träffande sagt — de båda förhålla sig till varandra såsom växten och hennes blom. Kyrkosången hämtar sin livssaft ur liturgien; och liturgien, de liturgiska formulären, få sin förklarelse, vinna sin fulla utveckling, slå ut i blom i och genom den kyrkliga sången. Båda fordra och behöva alltså varandra ömsesidigt. Ingendera får vårdslösas och ringaktas, båda måste älskas och odlas».

Över det stundande kyrkosångsmötet vill då även denna Tidskrift uttala den önskan, att de må lända till ett fördjupande av kyrkosångsrörelsen, gudstjänstlivet i vår Kyrka till fromma.

Arthur Adell.

John Morén.

Att innehava ett kantorat i tretiofem år är sällsynt, att under samma tid kunna uträtta ett så omfångsrikt arbete i den sakrala musikens tjänst, som det John Morén gjort, är i våra dagar enastående. Ej endast kvantitativt. Syftet med hans gärning har varit att förädla vår kyrkosång och att därifrån bortrensa föröreningarna från profanmusiken, och detta mål har han också i stor utsträckning uppnått. Då han nu avgår från sin mångåriga kantorstjänst, är det oss en angelägen plikt att erkänna den stora insats, han gjort i det nydaningsarbetet, som f. n. pågår inom den svenska kyrkomusiken. Än mer: vi måste med tacksamhet konstatera, att uppslagen, impulserna, signalerna ofta utgått just från John Morén, som med osjälviskt uppgivande av all personlig strävan efter berömmelse offrat hela sin livsgärning på kyrkosångens altare. Vi glömma därför icke

sådana namn som exempelvis Oscar Byström eller Johan Lindegren, och vi förbise heller icke betydelsen av Rikard Noréns liturgiskt-musikaliska andel i reformationsarbetet. Men det kan icke förnekas, att utan John Moréns vägrödjande verksamhet vore vår kyrkosångsfråga ännu som en obruten mark. Vi ha en riksantikvarie, som handhar de gamla arkitektoniska kulturvärdena, vi ha också John Morén, som tillvaratagit de musikaliska.

Den, som själv sysslat med dylikt arbete, kan intyga dess ömtåliga art och de stora svårigheter, det gäller att övervinna. Morén har haft de nödvändiga förutsättningarna för att lyckas: kärlek till kyrkan, respekt för uppgiften att tjänstgöra i densamma, gedigna kunskaper och framför allt ett osvikligt öra för vad som verkligen är äkta kyrklig musik. Detta öra har t. o. m. ibland fört honom nästan

för långt. Vissa körsatser av hans hand förråda en askes, som egentligen torde vara för hans lynne främmande och som medfört något av sterilitet över enstaka nummer i hymnarium. Att hålla tyglarna så strama är knappast nödvändigt. Lyckligtvis är den övervägande delen av Moréns produktion präglad av känsla och smak, parad med stil och kunnighet, och vi äro honom tack skyldiga för ett stort antal mönstergilla kompositioner, som varken sakna melodisk skönhet eller formell fulländning.

Kyrkomusik som konst är något alldeles för sig. Kyrkomusiken lyder endast sina egna lagar, vilka ingalunda alltid äro tillämpliga i den profana konsten. Den salta, den kärvhet, som ofta utmärker den kyrkligt-musikaliska satsen, åstadkommes ingalunda genom åtländnad av den moderna harmonilärans regler. I detta fall räknas ingen av den världsliga musikens utövare eller recensenter som auktoritet. Och bland tjänstgörande organister i våra egna led: hur många ha en rätt uppfattning om vad som är kyrklig musik? Hur många ha studerat kyrkomusikens natur och historia? Hur många kunna skilja på de tre sakerna psalmtön, kyrkotönart och koralmelodi? Frågar man en genomsnittsorganist om den första psalmtönen, är det sannolikt, att han tänker på melodien till »Upp, psaltare och harpa!» Varje åtgärd i upplysningsssyfte rörande dessa saker är tacknämlig, och även härvidlag har Morén utfört ett fruktbärande arbete. På hans kreditsida står bl. a. den omsorgsfulla hänsyn, varmed han alltid behandlat de s. k. grekiska tonarterna. Mången kom-

ponist använder doriska eller frygiska tongångar utan att därför känna ett inre behov just av detta uttrycksmedel. Mången känner sig tjugad av de gamla kyrkotönarternas klangliga bouquet utan att ha minsta förmåga att hantera det ömtåliga stoffet. Morén har i sin koralbehandling, i sina vesprar och körkompositioner visat oss, att det går för sig att använda dessa tonarter så, att de bli njutbara även för den nutida kyrkobesökaren. I kyrkan ha de sin hemorts rätt och kunna kraftigt bidra till att stämma sinnet till andakt och mottaglighet för Ordet.

Hänsynen till historia och god tradition inom den kyrkliga konsten bör aldrig åsidosättas, och dock har oerhört mycket syndats just häremot. »Nur im Fache der Musik ist der ungeschichtliche Hochmuth an der Tagesordnung», säger Thibaut (»über Reinheit der Tonkunst«). Hos oss ha Morén och Norén varit bland dem, som alltid sökt sitt stöd hos klassikerna, och därav kommer den känsla av lugn och trygghet, man erfar vid avhörandet av deras verk. Alla ha vi erfarit detta. Att här ingå på en närmare redogörelse för John Moréns alstring torde ej vara nödvändigt. Alla känna vi den eller tro oss känna den. Vi kunna endast säga honom vårt varma tack. För min del tror jag, att nästa generation i ännu högre grad än vår kommer att uppskatta hans livsgärning, och med kännedom om hans ännu ungdomliga energi och vitalitet är jag också övertygad, att vi ännu kunna räkna med ytterligare verk av hans hand. De äro välkomna.

Otto Olsson.

Den anglikanska gudstjänsten.

III.

Morgon- och aftonbön.

Morgon- och afton-bön (*Morning and Evening Prayer*). Enligt alternativa ordningen 1927.

Inledning (Introduktion) till morgon- och aftonbön. Införd med Andra HB.

1. *Bibelspråk*. Ett eller flera läsas.

Om bättring: Luk. 15: 18, 19; 1 Joh. 1: 8, 9; Dan. 9: 9, 10; Ps. 143: 2.

Om gudsdyrkan: Joh. 4: 24; Ps. 96: 9.

Advent: Matt. 3: 2; Rom. 13: 11.

Jul: Luk. 2: 10, 11; 1 Joh. 4: 9.

Epifania: Mal. 1: 11; Ps. 98: 3.

Fastan: Joel 2: 13; Ps. 51: 17.

Passionstiden: Klag. 1: 12.

Långfredag: Rom. 5: 8.

Påskafte: Ps. 37: 7, 4.

Påsk: 1 Petr. 1: 3.

Himmelsfärdsd.: Hebr. 4: 14, 16.

Pingst: Rom. 5: 5.

Trefaldighetssönd.: 1 Joh. 4: 16.

Allhelgonadagen: Hebr.: 12: 1, 2.

Helgondagar: Ps. 112: 6; Ordspr. 10: 7.

Nyårsdagen och årsfester: Jes. 40: 31.

Skördefest: Ps. 24: 1.

I tider av nöd: Ps. 46: 1.

Fosterländska fester: Ps. 67: 4.

2. *Uppmaning till syndabekännelse* (Exhortation).

3. *Konfession*.

4. *Absolution*.

Alternativ till exhortation, konfession och absolution, vilka kunna användas med undantag av första söndagen i advent och första söndagen i fastan, lyda:

(Exhortation) »Kära kristna, vi hava kommit tillsammans i närvaro av Gud och hela den himmelska församlingen för att genom vår

Herre Jesus Kristus till honom frambära vår dyrkan, vårt lov och vår tacksägelse, för att bekänna våra synder, för att bedja både för andra och för oss själva, att vi må mera i sanning lära känna, huru stor Guds kärlek är, och i vårt liv visa frukterna av hans nåd, och att för alla bedja om vad som behöves till deras nödtorft.»

Eller också kan sägas endast:

»Låt oss ödmjukt bekänna våra synder inför Gud allsmäktig.»

Därefter skall en stund tystnad råda, medan alla knäböja.

(Konfession) »O Gud, vår Fader, vi hava syndat mot dig i tankar, ord och gärningar; vi hava icke älskat dig av hela vårt hjärta, vi hava icke älskat vår nästa såsom oss själva. Vi bedja dig: förbarma dig över oss, rena oss från våra synder och hjälp oss att övervinna våra fel, genom Jesus Kristus, vår Herre. Amen.»

(Absolution) »Den allsmäktige och barmhärtige Herren förläne eder förlåtelse och tillgift för alla edra synder, tid att bättra edert leverne och den Helige Andes nåd och tröst. Amen.»

Morgonbön (*Morning Prayer*).

1. *Inledningsversiklar*.

Prästen knäböjer och säger eller sjunger:

»Herre, öppna våra läppar»;

Svar: »så att vår mun kan förkunna ditt lov».

Prästen: »Gud, kom till vår räddning»;

Svar: »Herre, skynda till vår hjälp».

Alla stå upp, och *Gloria Patri* säges eller sjunges.

Prästen: »Loven Herren»;

Svar: »Herrens namn vare lovat.»

2. *Venite* (Ps. 95).

Vers 1—7 med Gloria Patri sjunges med undantag av påskdagen och dess oktav och den 19 i varje månad, då Ps. 19 är dagens psalm. Venite kan utelämnas med undantag av sön- och helgdagar. Under adventssöndagar och högtidsdagar kan före och efter Venite sjungas en antifon (Invitatorium).

3. Här efter sjunges dagens psalm med Gloria Patri.

4. Dagens första skriftläsning (ur Gamla Test.).

5. *Te Deum* på engelska eller *Benedicite* eller *Miserere* (Ps. 51).

6. Dagens andra skriftläsning (ur Nya Test.).

7. *Benedictus* eller *Jubilate* (Ps. 100).

8. Den apostoliska tron (eller Quicunque eller del därav).

9. *Salutation* och *Kyrie*.

10. *Fader vår*, vari alla instämma.

11. *Versiklar* (9 och 10 kunna utelämnas).

12. *Kollekter* (minst tre).

13. *Hymn* (Anthem).

14. *En bön av den hel. Kry-sostomus:*

»Allsmäktige Gud, som givit oss nåd att nu endrättigt gemensamt åkalla dig och lovat, att då två eller tre äro församlade i ditt namn, du vill förutse, vad de begära: uppfyll nu, Herre, dina tjänares önskinningar och böner, såsom det är nyttigast för dem, och förläna oss i denna världen din sannings kunskap och i den tillkommande evigt liv. Amen.»

15. Den apostoliska *välsignelsen*.

Aftonbön (*Evening Prayer*).

Samma ordning som vid morgonbön följes t. o. m. första skriftläs-

ningen. Därefter följer *Magnificat* (eller Cantate Domino, Ps. 98), andra skriftläsningen, *Nunc Dimittis* (eller Deus Misereatur, Ps. 67) och den apostoliska tron (eventuellt Quicunque eller del därav). Slutavdelningen är lika med morgonbönen (andra och tredje kollekterna av annan lydelse).

*

Ur den anglikanska mässordningen ha åtskilliga för de äldre västerländska liturgierna betecknande drag försvunnit. Introitus finnes icke, och även Graduale och Halleluja äro borta liksom Agnus Dei, Postcommunio och Benedicamus. Gloria in excelsis har funnit en annan men bättre plats. I Mässordningen från 1927 bibehålles Fader vår i inledningens början, vilket är liturgiskt oberättigat, då Fader vår även finnes längre fram i mässan på sin traditionella plats. Läsningen av Tio Guds Bud är också en kvarleva från Andra HB. Den alternativa ordningens tillåtelse att vid de flesta tillfällen utelämnas Tio Guds Bud är ett framsteg. Vår Herres sammanfattning av lagen är från alla synpunkter att föredraga framför budorden, men även i denna form är detta moment icke på sin liturgiskt riktiga plats, vilken är att finna strax före syndabekännelsen. Den logiskt bästa utvecklingen finnes i vardagens mässa, där serien av inledningsböner icke avbrytes: 1) Inledningskollekten med bön om den Helige Ande; 2) Kyrie med bön om allt, vad som är nödortfött både till kropp och själ; 3) Dagens kollekt med dess speciella böneämne, följd av kollekter rörande församlingens särskilda behov.

Den egentliga nattvardsmässan (missa fidelium) har i Sjätte HB

fått en mycket klarare uppbyggnad än förut och är kanske den liturgiskt sett bäst utformade nattvardsmässan. Den börjar med bönen för hela Kristi kyrka, vilken är en bön om samhörighet och endräkt. Kyrkan är det stora samfundet, som till sin idé innesluter hela mänskligheten. Därför bedes för stat och samhälle, lika såväl som för kyrkans tjänare och för församlingen. Men kyrkans samfund omfattar även den himmelska församlingen, med vilken de trogna bedja att en gång bliva förenade. Denna tankegång leder naturligt till gemenskapen med Kristus, den heliga kommunionen i särskild mening. Den följande preparationen avser att bereda kommunikanterna för mötet med Herren. Det torde kunna sättas i fråga, om icke denna avdelning, med undantag av bönen om värdigt åtnjutande av nattvarden, riktigare borde fått sin plats före intercessionen. Det är ett framsteg, att den långa exhortationen i de flesta fall kan uteslutas; alternativt till invitation, konfession och absolution äro mycket att föredraga framför de förutvarande formerna. I fråga om absolutionen är att beakta, att denna är distributiv och optativ.

Genom sina de-tempore-former har prefationen vunnit önskelig omväxling, i det att de olika Guds välgärningar, som firas under kyrkans olika tider, frambäras med tacksägelse.

Tankegången i konsekra-tions-avdelningen synes fullt klar: Inför kommunionen med Kristus är det rätt och tillbörligt att tacka Gud för den frälsning, han denna dag uppenbarar, och att instämma i serafernas lovsång (prefation och sanctus). Men särskilt tacka vi nu Gud för Kristi offerdöd, vars minne

han befallt oss fira (konsekra-tionsbönens inledning), då han instiftade den heliga nattvarden (Verba Testamenti). Vi lyda denna befallning (anamnesen) och framställa inför Gud denna åminnelse genom de heliga håvorna (oblation av elementen), vilka vi bedja Gud genom sin Ande välsigna och helga, så att vi få del av Kristi lekamen och blod (epiklesen). Vi offra vårt lov och tack och bedja att bliva delaktiga av de förmåner, som Kristus förvärvat. Vi överlämna också oss själva såsom ett levande offer och bedja att bliva uppfyllda med Guds nåd. Vi göra detta offer medvetna om vår överdighet (oblation av församlingen).

Offertanken intager ett framstående rum och har en evangelisk form. Det överlämnas icke åt församlingen att, så gott den kan, supplementera i liturgien outtalade tankar, utan vilka den är obegriplig. Klart och tydligt uttalas, vad nattvarden avser.

Förutom Första HB är det de skotska och amerikanska liturgierna, som stått som de närmaste förebilderna för konsekra-tionsbönen. Det moment, varom tvekan kan råda från evangelisk synpunkt, är epiklesen. Denna har i de nämnda liturgierna fått olika utformning. Epiklesen i Första HB lyder: »Vi bedja dig, barmhärtige Fader, att du värdes höra oss och med din Helige Ande och ditt ord (*amerikanska och skotska lit.*: ditt ord och din Helige Ande) värdes välsigna och helga dessa dina skapade håvor (gyftes and creatures), bröd och vin, att de må vara för oss (maie be unto us) din högt älskade Sons, Jesu Kristi, lekamen och blod.» Senare delen av epiklesen lyder i skotska lit.: »att de må bliva din högt» etc.; i amerikanska lit.: »och vin, så att vi, mottagande

dem enligt din Sons, vår Frälsares, Jesu Kristi instiftelse, till åminnelse av hans lidande och död, må varda delaktiga av hans välsignade lekamen och blod.»

En epikles med bön, att nattvardshåvorna skola välsignas och helgas genom den Helige Ande, varigenom den heliga måltidens andliga art betonas, är från evangelisk synpunkt både berättigad och önskvärd. Men de nu använda ordalagen utesluta icke tanken på en förändring av elementen, i likhet med de föreställningar om epiklesen såsom den egentliga konsekrationen, vilka äro förknippade med densamma i de orientaliska liturgierna och som icke stå i överensstämmelse med den evangeliska grundsatsen »extra usum nullum sacramentum».

Gloria in excelsis har med allt skäl fått bibehålla den plats, det fick i Andra HB. På det ställe, där det står i de flesta västerländska liturgierna (efter Kyrie), avbryter det inledningsböernas tankekedja, under det att det såsom den nytestamentliga änglasången här befinna sig på en punkt, där lovet bör få sitt högsta uttryck.

Den anglikanska gudstjänsten har genom Sjätte HB vunnit en större elasticitet än förut genom de många alternativen. Beaktansvärd är den frihet, som råder i fråga om kollekter, vilka prästen får, efter vad han tycker lämpligt, inskjuta efter dagskollekten, efter intercessionen och före välsignelsen, varvid icke blott i handboken upptagna böner få användas utan även andra, som gillats av biskopen. Vidare har prästen rätt att efter vilken gudstjänst som helst frambära böner i egna ord, varigenom ett gammalt evangelikaliskt önskemål tillmötesgått. Kollektorna föregås vanligen av en uppmaning

till bön, en s. k. »bidding», varvid böneämnet anges. Därefter göres ett kort uppehåll, och efter en versikel följer bönen. Denna ordning är av stor psykologisk betydelse.

Församlingssången har icke fått den fasta plats inom den anglikanska gudstjänsten som inom andra evangeliska kyrkor. Föreskriften därom lyder: »Hymner (d. v. s. psalmer i svensk mening) och anthems (d. v. s. hymner i svensk mening; ordet har uppkommit ur antifon), som stå i överensstämmelse med den heliga skrift och med läran och med handbokens syfte, må sjungas vid början eller slutet av varje gudstjänst och även under loppet av vilken gudstjänst som helst, varvid dock biskopen äger att bestämma.»

I den form, den anglikanska gudstjänsten nu fått, är den kanske den fastast och psykologiskt bäst uppbyggda kristna gudstjänsten, även om den på flera punkter lämnar rum för liturgiska förbättringar. Med den nationella traditionen har den förenat såväl urkristen som senare västerländsk tradition. Därjämte har den också sökt, särskilt i kollekterna, lämna utrymme åt det nutida religiösa livet. Den har därvid sökt att, genom att gå en medelväg, undvika tvistefrågor mellan olika religiösa riktningar.

A. O. I. Hellerström.

Litteratur.

Huvudarbetet för Book of Common Prayer är *F. Procter & W. H. Frere*: A new History of the Book of Common Prayer (senaste uppl. 1925; pris 12/6). En populär framställning i anglokatolsk riktning finnes i *Percy Dearmer*: Everyman's History of the Prayerbook (pris 2/—). Bland andra nyare arbeten må nämnas *L. Pullan*: The History of the Book of Common Prayer (5/—), *B. Rey-*

nolds: Handbook to the Book of Common Prayer (4/6), och *P. Jackson*, The Prayer Book Explained (5/—). Av arbeten angående den senaste revisionen av HB må nämnas: *A survey of the Proposals for the Alternative Prayer Book* (Nr 12 och 13 i Alcuin Club's Prayer Book Revision Pamphlets; 1924; pris 3/—), *A. C. Headlam*: The New Prayer

Book, 1927 (2/6), *S. Dark*: The Prayer-Book, 1927 (2/6), *F. H. J. Newton*: The New Prayer-Book, 1927 (2/6), *L. J. H. James*: The Revised Prayer-Book of 1927 (1/6), *W. C. Proctor*: The Bible and the Composite Prayer-Book, 1927, (3/6).

I föregående framställning har även användning gjorts av: *Den allmänna boken*, New York 1914.

Introitus- och Gradualpsalmerna.

Bland kyrkomusikerna skulle det nog hälsas med stor tillfredsställelse, om prästerskapet kunde enas om en introitus- och gradualcykel för hela kyrkoåret. För dem, som öva psalmsång med kyrkokör, vore det fördelaktigt att ha dessa psalmer givna, likaså för dem, som vilja förbereda sig på preludierna, vilket, särskilt när det gäller ingångspsalmer, kan vara av betydelse. Vid närmare eftertanke tycker man, att det är en självklar sak, att de psalmer, som nu ersätta de liturgiska momenten Introitus och Graduale, skulle liksom Epistel och Evangelium vara fastställda och icke som nu överlämnade åt prästens godtycke. Det är sant, att många präster lägga stor vikt vid att psalmvalet blir det bästa möjliga. Men det finns också sådana, som ta den saken mycket lättvindigt, som välja psalmer, först när de kommit in i sakristian och det är tid att börja gudstjänsten. Sådant torde dock lyckligtvis bli mer och mer sällsynt. Numera lämnas ju psalmsedlarna ofta på lördagen, vilket är ett steg i rätt riktning. Men icke alltid vittna dessa »nummerlappar» om kunnighet och omsorg. Att även melodierna böra passa till den innevarande dagen förbises ofta. Och dock är ju detta ingalunda av ringa betydelse.

Det är med glädje man konstaterar, att de som utarbetat psalm-

listan i denna tidskrift, även tänkt på melodierna och i de allra flesta fall lyckats lösa frågan på ett från kyrkomusikalisk synpunkt sett mycket förtjänstfullt sätt.

I likhet med kyrkoherde Glimborg skulle undertecknad önska, att ingångspsalmer i de fall, där det låte sig göra, vore något längre, såsom på 1 sönd. i advent och juldagen. Däremot skulle jag tro det vara en förtjänst, att gradualpsalmerna äro så korta som i föreliggande förslag. Erfarenheten har visat, att för långa gradualpsalmer kunna trötta menigheten, särskilt där denna ännu hänger fast vid den på många håll så kärvordna långsläpigheten.

På pingstdagen har föreslagits som introitus 136: 1 och gradual 133. Mot 136 skulle man kunna invända, att melodien är för alldaglig för att vara introitus på denna högtidsdag. Ps. 133 hade varit utmärkt som gradual, om vi haft kvar den ursprungliga sköna melodien »Veni creator Spiritus» och denna hade kunnat sjungas av församlingen; men med den melodi, som sedan Hæffners tid tillhör psalmen, måste man känna sig mycket tveksam inför att få 133 på en sådan hedersplats, i all synnerhet som många av oss äro vana vid och ha svårt att undvara 134 på pingstdagen. Skulle någon ytterligare anmärkning göras, vore det

mot påskdagens gradual (104), vars melodi, trots sitt förnämliga ursprung och sin goda beskaffenhet, ej tillräckligt återger påskdagens jubelstämning, vilken däremot i hög grad torde förefinnas hos ps. 106; samt mot domssöndagens introitus, där vilken som helst av melodier 497, 498 och 663 bättre ge

uttryck åt dagens stämning än den föreslagna 499.

Men även om man kan uppleta några verkliga eller förmenta fel hos den uppgjorda cykeln, så äro förtjänsterna hos densamma så betydande, att präster och kyrkomusiker ha all anledning att ägna den sin uppmärksamhet.

Albert Runbäck.

Dopritualet.

Vid konvent med N. och S. Tjusts kontrakts prästerskap framlades av kontraktsprosten S. G. Palén ett förslag till dopritual, vilket jag med densammes tillåtelse och på redaktörens uppmaning önskar ge offentlighet åt för att därtill foga en av mig själv skisserad modifikation därav.

Kontraktsprosten Paléns förslag är av följande lydelse:

Akten må kunna börjas med en psalm, varefter prästen säger:

I Faderns och Sonens och den helige Andes namn.

Hören det heliga och trösterika evangelium, som läses hos evangelisten Markus:

Man bar fram barn till Jesus o. s. v. (10: 13—16).

På grund av denna Jesu maning vilja vi frambära detta (dessa) barn till Herren Jesus för att genom det hel. dopet upptagas i den kristna församlingen och få del av Guds rikes förmåner och välsignelser, som vi över detta barn nedkalla i Herrens egen bön. (Prästen lägger sin hand på barnets huvud och berder):

Fader vår, som är i himmelen o. s. v.

Prästen fortsätter: Herren Gud, den evige förbarmaren o. s. v.

Låtom oss höra den kristna tro, som vi bekänna, och till vilken

detta (dessa) barn skall (skola) döpas:

Jag tror på Gud Fader allsmäktig o. s. v.

Upplyften edra hjärtan till Gud och hören Herrens befallning till sina lärjungar. Så skriver evangelisten Matteus:

Jesus sade: Mig är given all makt i himmelen o. s. v. (28: 18—20.)

Nu begjuter prästen barnets huvud tre gånger med vatten, sägande:

Jag döper dig N. N. i Faderns och Sonens och den Helige Andes namn. Amen.

Prästen: Tackom och lovom Herren.

Käre himmelske Fader, vi tacka dig av allt hjärta för att du har låtit detta (dessa) barn undfå dopets bad till ny födelse. Du har upptagit detta (dessa) barn i din famn, du har för det (dem) öppnat himmelrikets port. Bevara det (dem) i din nåd och förläna det (dem) din helige Andes kraft att fostras såsom ditt barn och Jesu Kristi lärjunge. Var dess (deras) ledsagare under vandrigen genom livet och låt det (dem) omsider undfå de saligas arvedel i himmelen. Genom din Son, Jesus Kristus vår Herre. Amen.

Sedan uttalar prästen välsignelsen över barnet (barnen):

Herren välsigne dig (eder) och bevara dig (eder) o. s. v.

Sedan förmanar prästen faddrarna (dopvittnena) sålunda:

Käre kristne! Sedan detta (dess) barn genom det heliga dopet upptagits till Guds barn och Jesu Kristi medarvinge (-ar), åligger det Kristi församling att lära detta (dessa) barn att hålla allt vad Herren har befallt och så fostra det (dem) i Herrens tukt och förmaning. I, som varit vittnen till denna heliga handling, ären särskilt kallade att därvid vara behjälpliga. Besinnen denna eder plikt och understödjen detta (dessa) barn i kristlig kärlek under trogna förböner. Härtill förläne Eder Herren sin nåd.

Låtom oss höra Herrens förmaning till oss alla, som hava undfått döpelsens nåd:

Såsom I nu haven mottagit Kristus Jesus, Herren o. s. v. (Kol. 2: 6, 7.)

Eller: Fadern förläne eder efter sin härlighets rikedom o. s. v. (Ef. 3: 16, 17.)

Ära vare Fadern och Sonen o. s. v.

Därefter må en psalm kunna sjungas.

Inledningen med barnaevangeliets torde komma att verka osökt och naturlig. Anordningen med dopbefallningen omedelbart före själva dophandlingen framhåller energiskt, vad som ger kraft åt dopet, men avviker möjligen alltför starkt från traditionen. Förslaget har den stora förtjänsten att vara kort. Med bibehållande av barnaevangliet som inledning skulle jag

föredraga en annan anordning av momenten på ungefär följande sätt:

Efter barnaevangeliets skulle omedelbart följa Fader vår med handpåläggning och exorcismbönen, som i närmare anslutning till Kol. 1: 12—13 borde formuleras sålunda: »Herren Gud, den evige förbarmaren, som vill göra dig skicklig till delaktighet i den arvslott, som de helige hava i ljuset, frälse dig från mörkrets välde och försatte dig i sin älskade Sons rike». Därefter en allokution, som framhåller syndens, men också frälsningens allmänlighet och utmytnar i dopbefallningen (alltså ungefär lika med förra delen av nuvarande inledningsallokutionen + dopbefallningen). Därpå borde följa en bön, att vår Herre och Frälsare ville i nåd mottaga barnet och förläna det sin helige Andes kraft till levande tro (alltså ungefär innehållande detsamma som senare delen av nuvarande inledningsallokutionen). Så trosbekännelsen med inledning oförändrade och dophandlingen. Bönen efter dopet borde innehålla dels tack för det lekamliga och det eviga livets gåva, dels bön om bevarande i tron, helighet i levernet och en salig ingång i evigheten. Den efter välsignelsen följande förmaningen borde innehålla en särskild allokution till föräldrarna, att användas när endera eller båda äro närvarande, ev. en välsignelseönskan över hemmet (härigenom kunde kyrkotagningen, som ju på sina håll alldeles kommit ur bruk, i någon mån ersättas). Dopet borde där-
efter avslutas som nu.

Allan Qvarnström.

Svensk kyrkomusik i Tyskland.

(Forts. fr. föreg. nummer.)

Mottagandet i Tyskland.

Det mottagande, som i Tyskland kom Engelbrektskören till del, var hjärtevarmt, storslaget, prägladt av det mest personliga intresse och buret av en inga ansträngningar skyende vilja att giva allt. Det var icke enbart hävdvunnen gästfrihet, som tog sig dessa uttryck. Djupare ligga motiven. De ligga djupast i de släktskaps- och vänskapsband, som förena Tyskland och Sverige och som under de för Tyskland svåra åren gjorts oslitliga, därigenom att tyska barn här fingo en fristad undan nöd och umbäranden. Motiven ligga ock i den ekumeniska samlingsstanken: Engelbrekts kyrkokör tillhör ärkebiskop Söderbloms land, och därför om ej för något annat voro allas armar öppna för oss. Motiven äro även att söka i behov att visa tacksamhet för gästfrihet, åtnjuten under ekumeniska mötet i Stockholm 1925. De äro ock att hänföra till musikaliska och rent personliga förbindelser mellan Sverige i musikdirektör David Ahlén person och Tyskland i professor Otto Richters och Kirchenmusikdirektor Bernhard Pfannstiehl, för vilka direktör Å. bedrivit Bachstudier, vilka resulterat i ett alltjämt ökat intresse och förstående i vårt land för denna mästarnas mästare och i ett i Tyskland allt mer framträdande erkännande av detta arbete i den gemensamma kulturens tjänst. Dessa förbindelser hava också tagit sig uttryck i det besök, som Dresdener Kreuzchor år 1920 gjorde i Stockholm, Uppsala och Malmö.

Intet kan väl så karaktärisera mottagandet som det sakförhållandet, att kören blev officiellt mottagen som resp. städers gäster icke endast i Frankfurt a. M., vilken stad som inbjudare även bekostade besöket därstädes, utan också i Leipzig och Dresden, vilka sistnämnda städer kören av allmänkulturella, musikaliska och personliga motiv under återvägen från Frankfurt besökte.

Vid ankomsten till Frankfurt a. M. onsdagen den 6 juli på kvällen mottogs kören vid stationen av de värdar, med Pfarrer René Wallau i spetsen, hos vilka körens medlemmar under uppehållet därstädes skulle inkvarteras.

Torsdagen den 7 juli kl. 12.15 e. m. hälsades kören i mottagningshallen i Haus Offenbach inom utställningsområdet av staden Frankfurts representant i

utställningsstyrelsen, Syndikus Ludwig Koch, som gav uttryck åt sin glädje, att kören icke hade skytt den långa resan till Frankfurt för att där giva en konsert, vilket skulle stärka banden mellan Tyskland och de nordiska länderna. Direktör Ahlén tackade för välkomsthälsningen. Han framhöll, att det blott var i sin ordning, om en gång en kör från Sverige besökte Tyskland, med vilket land vi äro även kyrkomusikaliskt besläktade.

Måndagen den 11 juli hade staden Frankfurt inbjudit spetsarna för de kyrkliga myndigheterna i Frankfurt, Kassel och Darmstadt, kyrkoherdarna i Frankfurts evangeliska församlingar, representanter för Michaeliskören (Hamburg) och Thomaner-kören (Leipzig), samtliga dirigenter för Frankfurts kyrkörer jämte Engelbrektskören m. fl. till lunch å utställningens restaurant. Stadtrat dr. Hiller presiderade. Anföranden, som särskilt riktade sig mot Sverige och den svenska kören, höllas av presidenten i Frankfurter Landeskirche Senior teol. dr. Bornemann, svenske generalkonsulns representant herr Siemon och ordföranden i utskottet för evangelisk kyrkomusik Pfarrer R. Wallau. Den sistnämndes anförande utmynnade i en hyllning för ärkebiskop Söderblom. Om stämningen vid lunchen skriver Frankfurter Post bl. a.: »Över hela festen låg en i hög grad hjärtlig och vänskaplig stämning, vilken i första hand var att tillskriva de av sångarglädje besjälade, sympatiska nordiska gästernas älskvärda sätt, som är uttryck för det svenska folkets karaktär och känslor gentemot oss tyskar. Det gör oss gott, om vi, som under och även efter kriget varit föremål för så mycket hat, från svenskarnas sida bliva föremål för uppriktig vänskap. Att denna vänskap är ärlig och uppriktig och icke blott grundar sig på hoppet om materiella motprestationer, kunde alla de vittna om, som under dessa dagar kommit i beröring med de svenska gästerna».

Vid avresan från Frankfurt a. M. tisdagen den 12 juli överlämnades till kören av svenske generalkonsulatet i staden en stor bukett gula rosor med blåa band.

På vägen till Leipzig gjorde kören ett uppehåll i Eisenach, under vilket besök gjordes i Bachs födelsehus och på Wartburg, där i Lutherrummet kören sjöng »Vår Gud är oss en väldig borg».

Vistelsen i *Leipzig* var avsedd att giva kören tillfälle att besöka Thomaskyrkan med Bachs grav, taga övriga sevärdheter i betraktande och att vila ut till mottagandet i Dresden. Lützen måste på grund av den begränsade tiden uteslutas ur programmet.

I banhallen i *Leipzig* mötte kantorn i Johanneskyrkan professor Röthig i spetsen för sin kyrkokör, som bringade en välkomsthälsning i toner, samt professorerna vid musikkonservatoriet dr. Wollgast såsom representant för Thomaskantorn dr. Karl Straube och för direktören för musikkonservatoriet, professor Max Pauer. I Johanneskyrkan hölls därefter en mottagningshögtidlighet i närvaro av superintendent Fiebig. Efter sång av Johanneskören gjordes besök i J. S. Bachs krypta, i vilken av professor Röthig en lagerkrans nedlagts från Engelbrektskören.

Onsdagen den 13 juli var kören gäst hos staden *Leipzig*, därvid först en rundtur gjordes, varefter mottagning hölls i rådhuset. Stadtrat Barthold hälsade därvid kören välkommen å stadens vägnar, framhållande de förbindelser på skilda områden, som finnas mellan Sverige och Tyskland. Han erinrade ock om Sveriges hjälpsamhet mot tyska barn. Sedan därefter de viktigaste rummen i rådhuset förevisats, intogs lunch i Ratskeller, varvid direktör Ahlén tackade för all den storartade gästfrihet, som visats kören.

Varje körmedlem erhöll som gåva av staden *Leipzig* en 1914 utarbetad festskrift över staden.

I *Dresden* hälsades kören vid stationen av rektorn vid Kreuzschule, professorn dr. Helck, kyrkoherden i Kreuzkirche G. Seidel, kantorn professor O. Richter och undervisningsrådet dr. P. Dittrich.

Kl. 7.30 e. m. hölls en mottagningshögtidlighet i Kreuzkirche, varvid biskopen av Sachsen Ihmels, efter orgelsolo av musikdirektör Pfannstiehl och sedan Kreuzkören under prof. O. Richters ledning sjungit första satsen av Bachs jublande dubbelkörmetett: »Sjungen Herren en ny sång», bjöd Engelbrektskören välkommen, därvid minnande bl. a. om Kreuzkörens besök i Sverige 1920. Gripande kommo orden ur djupet av hans hjärta, då hans tankar gingo till offren för de svårartade skyfall, som några dagar förut inträffat i Dresdens närhet. Han hoppades, att kören skulle sjunga tröst i deras hjärtan. Engelbrektskören, som under hälsningen haft sin plats vid altaret, sjöng därefter från orgelläktaren Bachs Sterbelied: Jesu, min Herre; Dig, dig, Jehova, vill jag sjunga, och Kommt

Seelen, dieser Tag, samtliga av J. S. Bach. Sedan direktör Pfannstiehl utfört ett i manuskript föreliggande Allegro festivo av sin lärjunge Waldemar Ahlén, sjöng kören Södermans andliga sånger. Vår Gud är oss en väldig borg, sjungen unisont av den till omkring 4,000 personer uppgående församlingen, avslutade högtidligheten.

Vid supé i Ratskeller, som pryts med de svenska färgerna, riktades översvalande hjärtliga ord till kören och Sverige. De kunna samlas i följande utdrag ur en strof av Pfarrer Seidel, med vilken han beledsagade överlämnandet till kören av vita och röda nejlikor (staden Frankfurts färger) från Pfarrer Wallau:

»Lange noch wird Euer Singen
unser Gotteshaus durchklingen
und der Ton wird nicht wie Nelken
in den Herzen aus verwelken.
Ihr sollt unvergessen sein
an der Elbe wie am Main».

Torsdagen den 14 juli var kören av staden inviterad till besök i det underbart vackra Bastei i sachsiska Schweiz.

Som minne erhöll även i Dresden varje körmedlem en festskrift över staden.

Outplånliga äro intrycken, aldrig skall glömmas en gästfrihet, på vilken så många rörande bevis skulle kunna anföras, alltid skola de personligheter stå levande, som givit ut av sin inre rikedom av ädelt guld.

Sverige, representerat av Engelbrektskören, har fått mottaga, dagar kunna komma, då vi måste giva. Låt oss ej glömma det.

Betydelsen av det svenska deltagandet.

Betydelsen av det svenska deltagandet i de evangeliska kyrkomusikdagarna i Frankfurt a. M. och i de i samband därmed stående besöken i *Leipzig* och *Dresden* kan man angiva så, att det kraftigt bidragit till ett stärkande av banden mellan Tyskland och Sverige. Detta tager sig uttryck på olika områden:

musikaliskt i ett uppskattande av och förståelse för svenska kyrkomusikförfattare inom Tyskland; detta kan giva impulser åt tyskt och genom den tyska kritiken även åt andra håll; detta kan också giva svenska kyrkomusici luft under vingarna till färder ut i det internationella musiklivets rymder;

religiöst till ett inträngande i och förståelse för andra evangeliska länders gudstjänstformer, vilket är förutsättning-

en för den ekumeniska tankens förverkligande;

rent personligt i knytande av vänskapsband, vilkas sammanhållande kraft sträcker sina verkningar långt utöver det egna jagets tränga gränser.

När Engelbrektskyrkans kör på Dresdens station var färdig att återvända till Sverige, överlämnade rektorn vid Kreuzschule till körens dirigent en medalj i brons, den högsta utmärkelse, som vid skolan utdelas. Å ena sidan stå orden: »Arti, litteris, humanitati»; det var det konstnärliga resultatet, som erhöill sin belöning; å den andra: »Schola crucis, schola lucis»; det var vägen till målets ernående. Vid striden om livets högsta värden är offrets väg den, som för till målet; det gäller nationer, det gäller individer. Det gäller den dagliga gärningen, ty det är dock innerst i den, som

livets högsta värden uppnås. Troheten i kallelsen bestämmer livsresultatet.

Kören lyckades i sin uppgift. Den har fått något att förvalta. Må den gå in under sin kallelse till välsignelse för hela vårt land, hela vår evangeliska kyrka, hela kristenheten.

Det torde ej vara ur vägen att här omnämna, att inom utställningen finnes en avdelning för evangelisk kyrkomusik, som innehåller kyrkomusikaliska skrifter från reformationen till nutiden. Man finner här bl. a. originalet till J. S. Bachs Kreuzstabskantat. I en monter har Brönners tryckeri i Frankfurt a. M. framställt tillblivelsen av Frankfurts nya evangeliska sångbok av år 1927.

Avdelningen har för sin tillkomst att tacka Pfarrer R. Wallaus uppoffrande arbete.

Martin Fornander.

Recensioner.

Julius Smend: Vorträge und Aufsätze zur Liturgik, Hymnologie und Kirchenmusik (184 sid.). Bertelsmanns förlag, Gütersloh, 1925.

Denna samling av uppsatser och föredrag, som utkom för knappt två år sedan såsom hyllning till Arnold Mendelssohns 70-årsdag, har ett aktuellt intresse. Ej blott därför att författaren, förutvarande professorn vid Münsters universitet, Julius Smend, i höst för första gången, och vid uppnådda 75 års ålder, besöker vårt land, där han dels håller föredrag vid kyrkosångsmötet i Linköping, dels också kallats att föreläsa i Uppsala, Stockholm och Lund, utan också därför, att man av densamma får ett livligt intryck av aktuella liturgiska, hymnologiska och kyrkomusikaliska frågor i reformationens moderland, frågor, som i många delar äro lika aktuella hos oss.

En beundransvärd sinnets och andens spänstighet är Smends signatur. Han ser med kloka och goda ögon på det unga släktet, som växer upp omkring honom. Han ger gärna rättvisa åt det goda nya, och när han finner skäl till kritik, sker hans uppgörelse på ett uppfriskande sätt. Med en välgörande humor kan han gå till rätta med allt det, som kan tolereras tydligtvis också i tyska kyrkor under namn av kyrkomusik. Men å andra sidan avvisar han de stränga dogmatiker, som godtaga allenast Eccard, Praetorius och Palestrina. För en svensk är hans avvisande hållning gent emot den senare

svårfattlig. Han vill ej bevisa Palestrina gästvänskap i våra gudshus lika litet som de världsliga tonkonstnärerna, ty: »Han är icke ande av vår ande». Icke heller den gregorianska sången tillerkänner han verklig betydelse för den evangeliska gudstjänsten.

Men när talet kommer på den evangeliska koralen, och ännu mer kanske när det föres in på kapitlet om Bach och den bach'ska koralen, då blir hans hjärta brinnande och hans ord tändande. I den evangeliska koralen ser han måttstocken för den evangeliska musiken över huvud. Och med den evangeliska koralen menar han då främst den klassiska kyrkovisan från 15- och 1600-talen. Allt, som passar i stycke med den, som håller sig på samma höjdläge, som har del i dess kraft, värdighet, enkelhet, folklighet, det har hemortsrätt i kyrkorummet och vid kyrkofesten.

Det är klart, att Smend, som sedan långt tillbaka stått som en av det tyska kyrkosångsförbundets ledare, i sitt hjärta har en särskild plats för kyrkokören; om den och dess arbete talar han uppfordrande och gripande ord.

Vad här har nämnts, vill ingalunda vara ett försök att ge rättvisa åt den stora rikedom av tankar och uppslag, som rymmes i Smends samling av föredrag. Men må det sagda vara nog för att väcka lust att lära känna Smend. Det är en förnöjelse att befinna sig i hans sällskap.

A. A.

Anslag för Kyrkans vapenhus och sakristia samt för kyrkogården. 5 typer, utgivna av Sv. Kyrkans Diakonistyrrelse. Pris 75 öre. Även inramade i olika prislägen.

Det är en trist och bedrövlig anblick att träda in i kyrkans förrum och finna det besatt med allehanda anslag och tillkännagivanden. Kommer så kanske därtill, att anslagen äro solkiga, skamfilade, då känner man sig allt annat än upplyft och skyndar helst förbi så fort som möjligt. Klart borde vara, att även i vapenhuset intet annat än det, som hör Guds hus till, borde finnas anslaget.

Ett bedrövligt vittnesmål om bristande sinne för det passande och om obekantskap med verkligt kyrkoskick är det mångenstädes betygade behovet av anslagna uppmaningar till aktgivande på kyrkorummets helgd. Då nu så tyvärr är fallet, kan man endast glädjas över att Diakonistyrrelsens förlag gått i författning om att tillhandahålla sådana anslag, vilka, såväl i fråga om uppmaningarnas stilisering som ock i fråga om utförande, hålla måttet. Anslagen äro tryckta i folioformat, med en enkel, tilltalande och värdig utsmyckning samt med en klar och tydlig stil. Det sista ett oeftergivligt villkor, då anslaget skall kunna läsas även på något avstånd. Beträffande formuleringen torde det vara psykologiskt riktigt att göra den så fåordig som möj-

ligt, så att både den brådslande turisten och kyrkofolket verkligen kunna väntas ge sig tid att ta del av innehållet i dess helhet. I detta avseende synes mig anslaget n:r 2 för vapenhuset samt anslaget för kyrkogården allra bäst. Kort och koncist såges, vad som skall sägas. Där emot misstänker jag, att anslaget n:r 1 (som är ett avtryck av den vackra kyrkopsalmen 528 versarna 2—4) skulle genom sin längd avskräcka turisten, och kyrkofolket skall fostras att göra sin andakt icke i vapenhuset men inne i kyrkorummet.

Man vill gärna önska, att dessa vackra och värdiga anslag, som äro avsedda för dem som kommo till kyrkorummet i ett eller annat ärende, må kunna vara en hjälp till att skapa fram och föröka känslan av respekt för helgedomen och fostra fram en sådan kyrklig takt och sed, att anslagen bli överflödiga.

Men då måste först och främst anslaget för sakristian göras överflödigt. Det är ett dåligt betyg för Kyrkans tjänare och främst för prästerna, att en tryckt maning med erinran om att i sakristian höves stillhet och allvar, skall anses behöflig. Beklagligtvis måste erkännas, att erinran mångenstädes är befogad. Tyvärr måste man misstänka, att inte ens ett bevakande anslag skulle kunna utdriva pratsjukans andar, där de en gång fått slippa in. A. A.

Meddelanden.

Kyrkosångsmötet i Linköping. Lokalbestyrelsen för kyrkosångsmötet har utsänt inbjudningar till ett antal föreningar och organisationer inom grannländerna att låta sig vid mötet representeras. Dessa äro i Danmark: Dansk Organist- og Kantorsforening, Dansk Organist- og Kantorsamfund av 1905 samt Dansk Kirkesang; i Norge: Norges Organistforening samt Bergens Kirkemusikforening; i Finland: Finlands kyrkas Kantors- och Orgelnistforening, Centralförbundet för Finlands kyrkas församlingsarbete och Centralförbundet för svenskt församlingsarbete i Finland.

Det sistnämnda förbundet har till sin representant utsett kyrkoherden i Helsingfors norra svenska församling, fil. dr. Gösta Mollis Mellberg, vilken även kommer att predika vid den aftonandakt, som anordnas på söndagens afton i Domkyrkan, då också Norrköpings S:t Olai kyrk kör sjunger Cederwalls Det är en kostelig ting att tacka Herren.

Till komplettering av meddelandena i förra numret om programmet för kyrkosångsmötet må här meddelas, att på fredagens afton inbjuder Linköpings stifts kyrkosångsförbund de närvarande ledarna för körer, som äro anslutna till Sveriges Kyrkosångsförbund, till ett samkväm å Frimurarehotellet. Vid samkvämet kommer även tillfälle att ges till samtal över angelägenheter, som röra förbundets arbete.

Vid lördagens konsert i S:t Larskyrkan, ägnad åt kompositioner från tiden före Bach, sjunger Strängnäs stifts kyrkosångarförbund sina tre separata hymner av Vittoria, Isaac och Ducis. I orgelprogrammet har den ändringen vidtagits, att Gabrielis Ricercare utbytes mot hans Canzona.

Rikskören kommer att dirigeras av musikkdirektören H. Cederwall, Norrköping, vid lördagens konsert och av domkyrkoorganist H. Lindqvist, Västerås, vid söndagens middagskonsert. Engelbrekts kyr-

kokör kommer att medverka vid den senare.

Vid söndagens högmässa i S:t Lars kyrka predikar professor Gustaf Aulén, Lund. Kyrkans kör under herr Hilding Asps ledning utför Commer: Gud är kärlek. Kyrkans organist, musikdirektör Philip Sjöberg, spelar som postludium: Widor: Symfoni nr. 6 sats 1 samt vid Geheimrat Smends måndagsföreläsning Sjögren: Preludium och S. Karg-Elert: An Wasserflüssen Babylons.

Vid måndagens middagskonsert kommer Skara stifts krets av Kyrkosångens Vänners blandade kör under kyrkoherde David Lindholms ledning att utföra: Mendelssohn: Lyft ditt öga; Israels folks beskyddare, och Lundell: Lid och umgäll.

Geheimrat Smends söndagsföreläsning, som hålles å Läroverkets aula, kommer att tolkas till svenska av läroverksadjunkten Sam Lind.

Vid Bachkonserten kommer professor Schweitzer, Strassburg, att bringa till utförande följande orgelsaker av Johann Sebastian Bach: Preludium och fuga i G-dur, koralförspel: Jesu, meine Freude, och Veni Redemptor gentium samt Fantasi för orgel över In dir ist Freude. Mästarens Magnificat, som Strängnäs stifts kyrkosångarförbund sjunger med svensk text, kommer att framföras med orkester. Detta program kommer att rundradieras i riksprogrammet.

Ett gemensamt sammanträde mellan K. S. V:s centralkommitté, Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförenings centralstyrelse samt Sveriges kyrkosångsförbunds centralråd anordnas på söndagens kväll.

Med deltagarkortet kommer om möjligt till samtliga deltagare att utsändas dels en av kyrkoherde F. M. Allard utarbetad musikhistorisk orientering, särskilt behandlande de äldre kompositioner fram t. o. m. Bach, vilka komma att utföras, dels ock en handbok. I denna förekomma trenne historiska redogörelser för Kyrkosångens Vänner, Sveriges allmänna Organist- och Kantorsförening samt Sveriges Kyrkosångsförbund, författade av kyrkoherden F. M. Allard, musikdirektör Cyrus Granér och komminister A. Adell. Om Linköpings äldsta öden och dess minnesmärken berättar amanuensen Bengt Cnattingius. Till denna artikel är fogad en karta över Linköping. Kommuner Gunnar Rosendal ger en översikt av Kyrkosångsrörelsens organ och komminister Knut Peters av Tidegården, en översikt som tillika utgör en redogörelse för de fyra tidegudstjänster, som förekomma vid mötet och vilkas musik åtföljer handboken i en sär-

skild musikbilaga. Handbokens senare del upptager mötets dagordning, med program för konserterna och textblad.

Svensk orgelkonsert i Frankfurt a. M.

Vid den internationella utställningen: Die Musik im Leben der Völker har under den gångna sommaren en serie orgelkonserter anordnats, vilka ägt rum varje vecka vid den stora orgeln i Bachsaal. Till dessa konserter har utställningens ledning kallat framstående organister från olika länder i Europa och även från Amerika. Som ett led i denna serie höll organisten i S:t Petri kyrka i Malmö, musikdirektör Axel Boberg, fredagen den 12 aug. en konsert, i sin helhet ägnad åt orgelkompositörer, som verkat i Sverige och till största delen även äro av svensk börd.

Programmet upptog följande nummer: 1) Johan Helmich Roman (1694—1758, hovkapellmästare i Stockholm): Sinfonia da chiesa; 2) a) Andreas Düben (1590—1662; död som hovkapellmästare i Stockholm): La Boureú; b) Gustaf Düben (1624—1690; organist vid tyska kyrkan i Stockholm, hovkapellmästare); Allamanda, Sarabanda och Courante; 3) Emil Sjögren (1853—1918; organist i Stockholm): Prélude et fugue; 4) Otto Olsson (1879—; professor, organist vid Gustaf-Vasa-kyrkan i Stockholm); Gregorianska melodier i form av orgelstycken: Vexilla Regis produnt, A quot undis lacrimarum, Creator alme siderum; 5) Dietrich Buxtehude (född 1637 i Hälsingborg, död 1707 i Lübeck): Preludium och fuga fissa-moll.

Bland de kompositioner, som utfördes, äro de av Andreas och Gustaf Düben av ett särskilt intresse. Originalen till dessa finnas i orgeltabulatur i universitetsbiblioteket i Uppsala och ha av herr Boberg överförts till nutida notskrift för att nu för första gången efter århundradens tystnad ånyo framföras.

Till demonstrerande av hur klockspelet i Bachsaals stora orgel med dess djupa toner tar sig ut, utfördes efter nr 4 på programmet de låtar, som spelas å Stockholms stadshus' klockspel, nämligen dels timlåten (komponerad av herr Boberg), dels Örjanslåten (sammanställd efter en gammal svensk folkvisa).

Konserten bevisades av en ovanligt talrik publik, som genom livliga applåder gav sitt bifall tillkänna.

Utmärkelse. K. M:t har den 23 sept. tilldelat f. kantorn i S:t Peters församling Claes Nilsson medaljen i guld av 5:e storleken med inskrift: »För medborgerlig förtjänst».

Från stift.

Västerås stift. Domkyrkan. Vid reformationsjubileets firande utfördes i Domkyrkan en av domkyrkoorganisten Herman Lindqvist komponerad jubileumskantat till ord av lektor Emil Liedgren, båda från Västerås. Musiken utfördes av Västerås musiksällskap, Västmanlands regementets musikkår och Kjellströmskvartetten. Den stora kören på omkring 150 personer var sammansatt av sångare huvudsakligen ur Domkyrko- och Missionskyrkokörerna. Som solister medverkade domkyrkosysslomannen Hugo Berggren och kantor Set Svanholm.

Lunds stift. Lunds Domkyrka. Första musikaftonen för hösten avhölls i Domkyrkan den 13 sept.; härvid medverkade en blandad kör på 20 personer ur Bachkreis Göttinger Studenten under ledning av Messer Schmied. Programmet omfattade: I: J. S. Bach: Vater unser im Himmelreich; Heinrich Schütz: Herr, frühe wollest Du meine Stimme hören (Ps. 5: 4); J. S. Bach: Wenn wir in höchsten Nöten sein (4 st.); II: orgelkoral av Dietrich Buxtehude: Nun komm', der Heiden Heiland; Balthasar Resinarius (1544): Christum wir sollen loben schon; Bach: Lob, Ehr' und Dank sei Dir gesagt; Bach: Fantasi och fuga i C-moll; III: Bach, 5-st. motett: Jesu, meine Freude; S. Sartorius, Kanon: Nun bitten wir den heiligen Geist; Joh. Walther (1524): Du süsse Leib, schenk uns Deine Gunst (5-st.); Bach: Nun lob', mein' Seel', den Herren och Sei Lob und Preis mit Ehren.

Båstads kyrka. Vid orgelaftnar under sistlidne juli månad har utförts av organisten Alb. Runbäck: den 6 juli: Buxtehude: Choralfantasi: »Wie schön leuchtet der Morgenstern»; Otto Olsson: Gregorianska melodier: Creator alme siderum, Angelus autem Domini, O quot undis lacrimarum, Veni creator Spiritus, Vexilla Regis prodeunt, Salve Regina. Damkören sjöng: Sv. ps. 648 och 303. Den 13 juli: César Franck: Prière, E. Sjögren: Legend (giss), Karg-Elert: Improvisation, Reger: Te Deum och Benedictus. Den 20 juli: Söderman: Offertorium, J. S. Bach: Preludium (A) och Pastorale, Reger: Benedictus, Guilmant: Marsch över tema av Händel. Den 27 juli: Bach: Koralförspel till Nun komm', der Heiden Heiland, O Mensch, bewein' dein' Sünde gross, Ein'

feste Burg ist unser Gott, Liszt: Évocation à la Chapelle Sixtine.

Stockholm. Tyska S:t Gertruds kyrka. Nyårsdagen: E. Naumann op. 12 ur Der 55 Psalm. S. e. Nyår (svensk gudstjänst): B. Klein: Herren är min herde. Trettond.: N. Herman, satt av J. S. Bach: Die drei weisen Männer. 1 s. e. Trettond.: Alb. Becker: Herr Jesu Christ, du Gottessohn. 2 s. e. Trettond.: Mendelssohn—Bartholdy: Hebe deine Augen. 3 s. e. Trettond.: Alb. Becker: Der Herr wird helfen. 4 s. e. Trettond.: Nach Bernhard Klein: Vertrauen auf Gott. Kyndelsmässod.: Bruno Röthig: Loblied. Septuagesima: A. E. Schütze: Gott deine Güte. Sexagesima: E. Nössler: Gott ist die Liebe. Fastlagssöndag: O. Wermann: Wo siehst du hin. 1 s. i Fastan: M. Grabert: Um unserer Sünde willen. 1:sta Böndagen: J. S. Bach: Zum Busstag. 3 s. i Fastan: A. G. Grell: Christus hat geliebt die Gemeinde. Marie beb.-dag (svensk gudstjänst): Ch. Gounod: Hell, Maria, ej förfäras. Midfastosönd.: G. Schreck: Da Jesus in den Garten ging (kör, alt- och baryton-solo; solister: Torborg Schröder och Gösta Lindberg). 5 s. i Fastan: G. Schreck: Passionslied. Palmsönd.: A. Lotti: Vere languores nostros. 10 mars musikgudstjänst; medverkande: Torborg Schröder, Otti Pegel, Gösta Lindberg, Lotti Andreasson, Erik Erling och en stråkkvartett: S. Karg—Elert: Orgelförspel, Choralparaphrase över koralen: Mache dich, mein Geist, bereit, för damkör—orgel—violin och församlingssång. J. Rheinberger: Elegie (violin-solo). Kör: G. Schreck: Altes Passionslied med alt- och barytonsolo. Fr. Silcher: Der Tod des Erlösers. C. Ad. Lorenz: Karfreitag med sopransolo, kör, stråkkvartett och orgel. Långfred.: O. Wermann: Nun schweiget still och J. S. Bach: Wenn ich einmal soll scheiden. Påskdagen: Alb. Becker: Ostern. Annand. påsk (svensk gudstj.): Alb. Becker: Påsk. 1 s. e. Påsk: Kurt Erbe: Ostern. 2 s. e. Påsk: H. G. Nögeli, bearb. W. Herrmann: Der treue Hirte. 3 s. e. Påsk: J. S. Bach: Zum Frieden. 2 Böndagen: August Becker: Zum Reformationsfeste. Bönsöndagen: H. G. Nögeli, bearb. W. Herrmann: Der treue Hirte. Kristi Himmelf.-d.: M. Grabert: Himmelfahrt. 6 s. e. Påsk: Schütz: Der 150 Psalm. Pingstdagen: O. Wermann: Pfingstgesang.

Ledigförklarade kyrkomusikertjänster.

A) Utan förening med folkskollärartjänst:

- Org.- o. klockartj. i *Tanums* kyrkoområde, Göteb. o. Boh. l., sökes före 15 okt. (adr. Tanumshede). Lön 1000 kr.; särskild ersättn. vid jordfästn. i kyrkan.
- Klockaretj. i *Ransberg*, Skarab. l., sökes »inom laga tid från 16 sept.», sannolikt = före 15 nov. (adr. Fagersanna). Lön: 100 kr. + 50 kr. i avk. av klockarejord + 400 kr. för orgelspelning vid gudstjänst.
- Klock-, org.- o. kantorstj. i *Övraby* och *Benestads* pastorat, Krist. l., sökes före 21 nov. Lön: 400 kr. kontant samt avkastning av klockarebost., ber. till 1000 kr.

B) Förenade med folkskollärartjänst:

- I *Berg*, Väst. l., sökes före 17 okt. (adr. Kolbäck). Skolform B 2, forts.-skola. Org.- och kantorslön 700 kr.
- I *Rytttern*, Väst. l., sökes före 20 okt. (adr. Strömsholm). Skolform B 1 (tillsvidare); forts. skola, slöjd (arv. 150 kr.). Org.- o. klock.-lön 800 kr. Modern 22-st. orgel.
- I *Nora*, Vnorrl. l., sökes före 21 okt. (adr. Torrom). Skolform fr. o. m. 1930 A; forts.-skola, slöjd (ev.). Org.- o. klock.-lön 800 kr.
- I *Sunnemo*, Värml. l., sökes före 22 okt. Skolform B 2; klock.-lön 500 kr.
- I *Ravlund*, Krist. l., sökes före 24 okt. (adr. v. ordf., Havängen, Ravlundabro). Skolform B 2; org.- o. kantorslön 500 kr. + 120 kr. i ink. av klockarejord.
- I *Grythyttan*, Örebro l., sökes före 26 okt. (adr. Grythyttedhed). Org.- o. klock.-lön 800 kr. Prov (med reseersättning) fordras.
- I *Karl-Gustaf*, Norrb. l., sökes före 1 nov. (adr. Karungi). Klock.- o. org.-lön 400 kr. + bost.
- I *Timmersdala*, Skarab. l., sökes före 1 nov. (adr. Lerdala). Klock.-lön 250 kr.
- I *Nävelsjö*, Jönk. l., sökes före 2 nov. (adr. Lannaskedebrunn). Skolform B 2; forts.-skola. Kantorslön 500 kr.
- I *Tolg*, Kronob. l., sökes före 3 nov. Skolform C 1; forts.-skola. Klock.-lön 200 kr., org.-lön 300 kr. + 100 kr. för inövande av kyrkokör.
- I *Viksjo*, Vnorrl. l., sökes före 4 nov. Kantorslön 750 kr.
- I *Skedevi*, Österg. l., sökes före 7 nov. (adr. Hagaryd). Forts.-skola, slöjd. Klock-, org.- o. kantorslön 1000 kr.
- I *Otterstad*, Skarab. l., sökes före 7 nov. (adr. Kållandsö). Skolform C 1.
- I *Enånger*, Gävle. l., sökes före 8 nov. Org.-lön 750 kr.; särskild ansökan till klock.-tj. (lön 50 kr.).
- I *Pajala*, Norrb. l., sökes före 10 nov. Skolform B 1; org.- o. klock.-lön 600 kr. jämte dyrtidstillägg.
- I *Skön*, Vnorrl. l., sökes före 11 nov. (adr. Sundsbruk). Till lärartj. 400 kr. komm. lönetillägg. Org.- o. klockarelön 600 kr. samt 2 ålderstill. à 100 kr. efter 10 o. 20 års tjänst inom förs. Därutöver ers. för inövande o. ledande av kyrkokör med 300 kr.
- I *Södra Råda*, Värml. l., sökes före 21 nov. (adr. Skagern). Skolform B 2; org.-lön 400 kr.

PÅ C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG HAR UTKOMMIT:

Av **PREBEN NODERMANN:**

Kapellmästare vid Lunds Domkyrka.

PRELUDIER vid gudstjänsten. Pris 2 kr.

SMÅ KORALPRELUDIER för gudstjänsten. Pris 2 kr.

TRESTÄMMIGA MOTETTER (Lunds Domkyrkas Körsång 1—5). Pris 1 kr.

1. Kom, Guds dyra gåva! 2. Vid min Jesu sida. 3. Väktare av himlens bud.
4. Hjorten häftigt längtar. 5. Lovom Herran!

HÖGTIDSKÖRER (Lunds Domkyrkas Körsång 6—10).
Pris 1 kr.

6. Hoslianna. 7. Ära. 8. Det är en ros utsprungen. 9. Ditt huvud, Jesu,
böjes. 10. Vid Reformationsfest.

TRE- OCH FYRSTÄMMIGA MOTETTER (Lunds
Domkyrkas Körsång 11—14). Pris 1 kr.

11. Mitt hjärta, Jesu, denna dag. 12. Du tålig var. 13. Lovpsalm. 14. Kristus
är uppstånden.

ANDLIGA KÖRSÅNGER för hemmet. Pris 1 kr.

1. Upp, psaltare och harpa! 2. Din klara sol går åter opp. 3. Livets färd.
4. Hur länge. 5. O Gud, till dig jag flyr.

UNGDOMSKÖRER för högre allmänna läroverk. Pris 1 kr.

1. Vår svenska fana. 2. Till Norden. 3. Sångarglädje. 4. Friheten.
5. Engelbrektsmarschen.

TJUGOTRE BARNVISOR för svenska skolor och hem
av J. Nyvall. Pris 50 öre.

»Det skall i få ord sägas, att dir. Nyvall, organist i Solna kyrka och sånglärare vid samtliga skolor i församlingen, i detta verk visat sig vara den insiktsfulle pedagogen och den varme barnavännen i lika hög grad, som han är den borne musikern. Man väntar, att sångsamlingen skall komma att ståta med det beakanta: »Veni, vidi, vici».

Genom det ackompanjemang, som är tillagt varje sångnummer, blir arbetet lika kärkommet för den lille eller de små i hemmet som i skolan, där det ju eljest är »massverkan» som livar och stöder utförandet. Och den praktiska åtgärden är vidtagen, att vid föredragning av ett nummer, vilket som helst, bladet icke behöver vändas.

Sånghäftet, som har vårdad utstyrsel och gör intryck av soliditet och hållbarhet, är häftat i stark, böjlig kartong, säljes till det oväntat billiga priset av 50 öre — något som är överkomligt för varje liten »sångare».

John Morén i Folkskolans Vän.

